

N:o 65.

*Af herrar S. Johnson i Hvetlanda och O. Erickson i Bjärsby,
om lindring i arrendatorernas af Kronans egendomar ar-
rendevilkor.*

Af anledningar, som äro allmänt kända och därför icke behöfva här omförmälas, befinna sig de flesta arrendatorer af statens egendomar sedan flera år tillbaka uti en synnerligen bekymmersam ställning. Deras betryck måste af lätt insedda skäl förr eller senare menligt inverka på jordegaren, och det torde därför ligga i statens eget välförstådda intresse att söka icke allenast bereda lindring på ändamålsenligt och billigt sätt uti nu utgående allt för höga arrenden utan äfven för framtiden, så vidt möjligt är, förekomma de missförhållanden, som i väsentlig mån varit orsak till arrendatorernas betryck.

Fråga härom blef genom en af mig, Johnson, väckt motion om efterskänkande af tjugo procent å åtskilliga arrenden redan sistlidet år i viss mån dragen under Riksdagens pröfning. Men ehuru öfverläggningarna i Riksdagens kamrar nogsamnt ådagalägga, att man behjertade arrendatorernas sorgliga belägenhet, kunde likväl i sakens dåvarande outredda skick intet göras för att räcka dem en hjälpsam hand. Det då befintliga hindret är numera undanröjdt.

Sedan nemligen länsstyrelserna afgifvit utlåtande öfver ett af vederbörande föredragande inom domänstyrelsen framställt, på omsorgsfull utredning grundadt förslag, har samma styrelse uti skrifvelse den 19 November 1886 gjort underdånig framställning i ämnet.

Till undvikande af vidlyftighet tro vi oss kunna här förbigå den af domänstyrelsen förebragta utredningen och hvad styrelsen i öfrigt

anfört till stöd för sin framställning, helst innehållet af styrelsens skrifvelse torde kunna, i den mån sådant finnes erforderligt, genom statskottet Riksdagen delgifvas. Vi tillåta oss således endast omförmäla, huru som domänstyrelsen hemställt, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen:

- a) att i samtliga rikets län, med undantag af Blekinge, Hallands, Gefleborgs, Jemtlands, Vesternorrlands, Vesterbottens och Norrbottens, de arrendatorer af kronans egendomar, som erlægga naturaarrenden, att enligt kontrakten lösas efter medelmarkegångspris, litt. C, eller penningearrenden eller båda dessa slags arrenden, må, med de inskränkingar här nedan omförmälas, för år 1886 och återstående arrendetiden medgifvas sådan omsättning af arrendena, att $\frac{1}{5}$ af den lösen, som för naturarrendena bör enligt kontrakten utgå för år 1886, liksom $\frac{1}{5}$ af penningearrendena fixeras såsom arrendeafgift i penningar, samt återstående $\frac{4}{5}$ förvandlas för hvarje län efter medium af årsprisen litt. A. för åren 1876—1885 såsom omsättningsgrund till spanmål, $\frac{1}{3}$ råg, $\frac{1}{3}$ korn och $\frac{1}{3}$ hafre, att för hvarje år lösas efter fastställt årspris, för närvarande i markegångstaxan betecknad med litt. A, börande härvid iakttagas, att vid omsättningen kanna och öre skola vara minsta enheterna, så att bråktal, som ej öfverstiger half kanna eller halft öre, uteslutes, och hvad som går deröfver upptages såsom hel kanna eller helt öre;
- att det nu föreslagna sättet för arrendenas utgörande må tillgodokomma endast de arrendatorer, som härtill hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skriftligen anmäla sig inom en månad efter det föreläggande derom blifvit genom kungörelse i sockenkyrkan meddeladt och på samma gång förete förklarande af löftesmännen för arrendeskyldigheternas fullgörande, att de stå fast vid sina ingångna förbindelser äfven med den ifrågasatta förändringen i kontraktsvilkoren; samt
- att hvad föreslaget blifvit icke må tillämpas på:
- arrenden, hvilka tagit sin början den 14 Mars 1884 och derefter;
- skogsarrenden och arrenden af till jordbruksegendom icke hänförliga särskildt utarrenderade lägenheter och förmåner såsom fisken, qvarnar, sågar, hus och tomter m. m.,
- arrenden af för skogsväsendets räkning utarrenderade egendomar,
- arrenden, hvilka redovisas till indelningshafvare på gammal stat, samt andra arrenden, hvilka icke omedelbarligen till statsverket ingå,
- arrenden af Malmö och Christianstads hospital förut tillhöriga hemman och lägenheter, samt
- arrenden af Eldgarns kronoäng och kronolägenheten Norrbacka

om $\frac{11}{128}$ mantal i Stockholms län, af indragna piparebostället Brännårby om $\frac{1}{16}$ mantal i Södermanlands län, af indragna piparebostället Lilla Holgryte om $\frac{1}{4}$ mantal i Jönköpings län och af indragna piparebostället $\frac{1}{4}$ mantal Gräsöna i Skaraborgs län;

b) att Riksdagen — med bibehållande för fiske och annan till jord-egendom ej hänförlig lägenhet af föreskriften i 10 punkten i nådiga kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, att arrende skall sättas i penningar — ville hvad jordegendom angår besluta den ändring af berörda punkt, att vid utarrendering af sådan egendom arrendet skall bestämmas antingen i spanmål, af de slag domänstyrelsen bestämmer, och penningar eller ock i spanmål och smör jemte penningar, naturapersed-larne att lösas efter det under löpande arrendeår i vederbörlig ordning fastställda årspris, för närvarande i markegångstaxan betecknad med litt. A; samt

c) att i stället för 7 och 8 punkterna i ofvanberörda nådiga kungörelse måtte införas följande bestämmelser:

»Sedan arrendevilkoren blifvit af domänstyrelsen fastställda, skall, derest förre arrendatorn egendomen väl brukat, hvilket tillhör domänstyrelsen att, efter derom vid arrendeuppskattningen och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifna yttranden pröfva, arrendet, innan detsamma offentligen utbjudes, till det fastställda arrendevärdet hem-bjudas förre arrendatorn eller, i händelse han med döden afgått, hans enka och barn, börande i senare fallet, derest arrendatorn efterlemnat både enka och barn eller flera barn, dessa föreläggas att, om de vilja arrendet gemensamt bibehålla, framställa af dem utsedd lämplig person att, för deras räkning, handhafva egendomens skötsel.

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande eller varder ej, då enligt föregående punkt sterbhusdelegare åligger att ställa viss person för egendomens skötsel, härtill inom sådan tid an-mäld person, som af domänstyrelsen godkännes, anses optionsrätten förfallen, och varde efter kungörelse, som skall innefatta egendoms-beskrifning, underrättelse om arrendevilkoren och det arrendevärde, do-mänstyrelsen ansett egendomen böra betinga, samt öfriga nödiga anvis-ningar, arrendet utbjudet å offentlig auktion, hvilken förrättas samtidigt hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet och å plats i orten, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämmes, af kronofogden eller annan af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnad kronobetjent.

Före auktionen må jemväl skriftliga förseglade anbud ingifvas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilka anbud, sedan det munt-

liga utropet blifvit med klubbslag afslutadt, öppnas och jemte de erhållna muntliga anbuden underställas domänstyrelsens pröfning.

Göras vid auktionen flera anbud till det fastställda arrendevärdet, erhåller den arrendet, hvilken derjemte bjuder högsta kontanta städja, att vid tillträdet på en gång erläggas, och därför likasom för sitt anbud i öfrigt stäld godkänd säkerhet, der anmärkning emot hans frejd icke förekommit och han icke förverkat arrenderätt till kronoegendom under sådana omständigheter, att styrelsen finner honom till arrendator olämplig. Är antagligt anbud, motsvarande minst det åsatta arrendevärdet, icke afgifvet, bör arrendet å ny auktion utbjudas.

På styrelsen ankomme derefter att, med iakttagande af ofvan stadgade villkor i afseende å säkerheten samt arrendatorns person och frejd, arrendet åt den vid senare auktionen högstbjudande upplåta eller, i händelse antagligt anbud dervid icke erhållits, om egendomens skötsel tills vidare efter omständigheterna förordna.

Ej må någon klaga deröfver att hans anbud ej antagits.

Vid utarrendering i här ofvan stadgade ordning skall bland arrendevilkoren intagas det uttryckliga förbehåll, att, derest efter arrendetidens utgång egendomen i sin helhet eller till någon del ej vidare kommer att utarrenderas, eller vederbörande embetsmyndighet skulle finna lämpligt att egendomen eller en del deraf under ett arrende med annan egendom upplåta, arrendatorn då icke eger att för den honom eljest tillkommande optionsrätt af kronan fordra eller erhålla någon ersättning.»

Derest emellertid Kongl. Maj:t icke skulle finna skäligt godkänna hvad styrelsen föreslagit i fråga om sättet för beredande af lindring i nu utgående kronoarrenden, har styrelsen ansett, att med afseende å det särdeles svåra betryck, som, efter hvad vederbörande länsstyrelser vitsordat, för närvarande är rådande bland arrendatorerna i de sjutton län, styrelsens ofvanberörda förslag afsåge, åtminstone en tillfällig hjälp borde lemnas, hvilken då icke kunde utgå i annan form än såsom eftergift af visst procenttal af de arrenden, som för år 1886 skulle utgöras.

Domänstyrelsens förutnämnda förslag synes oss väl innebära en i viss mån ändamålsenlig utväg att lösa den föreliggande viktiga frågan. Genom detsammans antagande skulle nemligen de arrendatorer, som deraf äro i behof, under nuvarande tryckta näringsförhållanden erhålla lindring i arrendena, hvaremot staten kan hafva utsigt att, då sädessprisen stiga, erhålla ersättning för den minskning i inkomst, som nu skulle uppstå. Men för att den hjälp, man nu vill lemna kronans nödställda arrendatorer, må blifva verklig eller sådan, att så väl de af dem,

som under goda konjunkturen öfvertagit sina arrenden, som ock i viss grad desses borgesmän må kunna räddas från ekonomisk ruin, anse vi, att tillstånd bör lemnas nyssnämnda arrendatorer att, der de sådant åstunda, få efter uppsägning till viss dag afträda sina för dem ruinerande arrenden. För dessa arrendatorer skulle dock den af domänstyrelsen föreslagna lindringen gälla intill afträdesdagen. Med nu öfverförmälda tillägg önska vi således framgång åt domänstyrelsens förslag; och då det vid statsverkspropositionen fogade protokoll icke gifver vid handen, huru vida nådig proposition i ämnet kan vara att förvänta, hafva vi trott oss böra genom denna motion underställa frågan Riksdagens pröfning.

Dervid synes oss likväl ett ytterligare tillägg till domänstyrelsens förslag vara af nöden. Styrelsen har i sitt förslag undantagit arrenden, hvilka redovisas till indelningshafvare på gammal stat, samt andra arrenden, hvilka icke omedelbarligen till statsverket ingå. Hvad de förstnämnda arrendena beträffar, är uppenbart, att desamma icke kunna utan kränkning af enskild rätt af statsmagten lindras. Men som arrendatorerna å de staten tillhöriga egendomar, hvilkas afkastning är anslagen till vissa för statsändamål bildade fonder eller inrättningar, otvifvelaktigt i allmänhet äro i lika betryckt ställning som öfriga kronoarrendatorer, torde rättvisan fordra, att äfven de komma i åtnjutande af lindring på föreslaget sätt.

Dessutom torde den tidrymd, inom hvilken arrendator skall anmäla sig för att få tillgodonjuta den föreslagna lindringen, vara väl knapp, hvadan vi anse ändring i denna del af domänstyrelsens förslag vara önskvärd.

Vi tillåta oss således vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte för sin del medgifva bifall till domänstyrelsens förut öfverförmälda förslag, dock med *dels* den förändring, att den under punkten a) ifrågasatta lindring i arrende må, derest Kongl. Maj:t så pröfvar lämpligt, tillgodokomma jemväl arrendatorerna å sådana statens jordbruksegendomar, hvilkas afkastning är anslagen till någon för statsändamål bildad fond eller inrättning, samt att den tidrymd, inom hvilken arrendator, som vill tillgodonjuta det förändrade sättet för arrendes utgörande, skall skriftligen anmäla sig hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, bestämes till två månader efter det föreläggande derom blifvit genom kungörelse i sockenkyrkan meddeladt, *dels ock* det tillägg, att det skall stå dem af ifrågavarande arrendatorer, hvilka tillträdt sina arrenden före den 14 mars 1884, fritt att den 14 mars 1888 afträda arrendena, derest skriftlig ansökan derom ingifves till Kongl. Maj:ts vederbörande befall-

ningshafvande inom samma tid, som för tillgodonjutande af den här ofvan föreslagna lindringen i arrendes utgörande blifvit bestämdt.

Stockholm den 27 januari 1887.

S. Johnson Oskar Erickson
från Jönköpings län.

Uti förutnämnda motioner instämma:

And. Svenson,
Bange.

Johan Petersson
i Boestad.

Joh. Sjöberg,
Bodaryd.

Olof Persson,
Kristianstads län.

A. Andersson
från Jönköpings län.

G. W. Svensson,
Jönköpings län.

N:o 66.

Af herrar S. Johnson i Hvetlanda och O. Erickson i Bjärsby,
om efterskänkande af forsellön för kronoarrendatorer.

I afsigt att i någon mån lindra kronoarrendatorernas bekymmersamma ekonomiska ställning väckte jag, Johnson, vid sistlidet års riksdag motion om efterskänkande af forsellön för arrendatorer af indragna militieboställen. Denna motion vann icke önskad framgång möjligen äfven af det skäl, att densamma afsåg allenast en del af kronans arrendatorer.